

dr hab. Jakub Wróblewski, prof. ASP
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Sztuki Mediów



PODPIS ZAUFANY

JAKUB
WRÓBLEWSKI

22.11.2023 14:32:30 (GMT+1)

Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym

Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
dr Justynie Stępień w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki
o kulturze i religii we wskazanym osiągnięciu - monografii naukowej autorskiej:
Posthuman and Nonhuman Entanglements in Contemporary Art and the Body

Głównym zainteresowaniem i obszarem interdyscyplinarnych (w duchu neofilologicznym) badań Pani Justyny Stępień jest wpływ postępu technologicznego na sztukę współczesną - badaczka konsekwentnie eksploruje zagadnienia pogłębiając je już od kilkunastu lat. Interesujące jest umiejscowienie działalności naukowej na pograniczu badań kulturowych, literaturoznawstwa, estetyki i historii sztuki. Przybliżając sylwetkę badaczki: dr Justyna Stępień - adiunkt w Zakładzie Literatury i Kultury Brytyjskiej, uzyskała stopień doktora na UK w 2012 roku. W latach 2012-2019 pełniła funkcję adiunkta w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Szczecińskiego. Jest autorką monografii „British Pop Art and Postmodernism” (2015) oraz redaktorką monografii „Redefining Kitsch and Camp in Literature and Culture” (2014). Współredagowała także numer specjalny pisma „Open Cultural Studies” pt. „Transmediating Culture(s)?” z 2017 r., poświęcony procesom szeroko pojętej transmediacji. Dr Stępień jest członkinią międzynarodowej grupy badawczej/kolektywu „The Posthuman Art and Research Group” (znanej również jako Dori.O), skupiającej artystów, artystki, badaczy i badaczki z Europy. Ponadto, jest współzałożycielką (wraz z Katarzyną Ostalską) Centrum Badań Posthumanistycznych na Uniwersytecie Łódzkim. Eksponowane przez nią tematy: badania krytyczne nad technologią, sztuka współczesna (bio-art, sztuka robotyczna), badania kulturowe nad Antropocenem, posthumanizm w sztuce i literaturze, ekokrytyka oraz moda w ujęciu kulturowym stanowią interesujące połączenie wrażliwości na współczesne zjawiska kulturowo-społeczne w duchu transhumanistycznym, ze szczególnym i nierozzerwalnym zwróceniem uwagi na sztukę i technologię.

Szeroka mnogość praktyk na przecięciu sztuki, nauk ścisłych i biologicznych pokazują, że liczą się relacje i współpraca.

Publikacja *Posthuman and Nonhuman Entanglements in Contemporary Art and the Body* wydana w ramach cyklu Routledge Advances in Art and Visual Studies jawi

dr hab. Jakub Wróblewski prof. ASP
Warszawa
2023



Pracownia 3d i Zdarzeń Wirtualnych II
Wydział Sztuki Mediów
ASP w Warszawie

się nie tylko jako aktualne, wrażliwe i trafiające w sedno ujęcie problemu bytowania czy używania planety Ziemi per se, ale również staje się manifestem oddającym głos bytom kształtującym ogólną materialność świata. Stępień analizuje zjawisko z włączającej, czułej i relacyjnej perspektywy gotowej na objęcie swoim zakresem szerokie spektrum zjawisk i powiązań. Skupienie się Stępień na badaniu intymnych relacji między różnymi rodzajami materialności zawierającymi ciała, procesy i środowiska tworzy istotny dyskurs w gąszczu stosunków i zależności. Badając złożoność dzisiejszego świata i identyfikując jego społeczno-kulturowe podłoże, badaczka w swojej publikacji unika pułapek binarnej teoretyzacji i związanych z nią dalszych nierówności, które stara się eliminować. Jest to niezwykle cenne, opiekuńcze, ciepłe i wnikliwe spojrzenie. Idąc dalej - w swojej monografii odchodzi od ogólnych i esencjalizujących definicji ludzkich i nie-ludzkich ciał, które często abstrahują od ich usytuowania, a w szczególności od równości między nimi. Zamiast tego oferuje nowatorski wgląd we wzajemne powiązania ciał ludzkich oraz innych nieludzkich bytów, w zaproponowanym przez nią terminie „uwikłania” (entanglements), wyprowadzając wywód - zarówno ludzkie, jak i nieludzkie ciała nie mają nieodłącznych granic i właściwości, ponieważ są ontologicznie nierozzerwalnie związane z materialnymi zjawiskami, z którymi się stykają. Holistyczne podejście do istoty połączeń i relacji jest najistotniejszą wartością pracy. Badaczka wchodzi w dyskurs nie tylko zajmując stanowisko, objaśniając zjawiska wyprowadzając z nich wywody - opierając się na metodologii dyfrakcyjnej Karen Barad i jej rozumieniu czasu, przestrzeni i materii, proponując wprowadzenie ukośników („/”) zamiast myślników do wyrażenia „więcej niż człowiek” (more-than-human). Modyfikacja frazy za pomocą ukośnika („/”) pociąga za sobą bliską, pełną szacunku, responsywną i zdolną do odpowiedzi uwagę na szczegóły i różnice, prowadzoną w kierunku uniknięcia binarności. Odbieram to nie tylko jako brawurowe wyprowadzenie zagadnienia ale więcej - ustanowienie gestu artystycznego, w którym wprowadzenie działania typograficznego określa i definiuje otwartą, włączeniową i równą perspektywę. W *Posthuman and Nonhuman Entanglements in Contemporary Art and the Body* zauważalne są ogromne pokłady empatii oraz postrzeganie rzeczywistości przez pryzmat intopatyczny. W swojej książce *W Polsce czyli wszędzie. Rzecz o upadku i przyszłości świata* (2020) pisze Edwin Bendyk: *Na tym polega Realpolitik - nie istnieją trwałe sojusze i wartości, istnieją tylko interesy i rachunek sił umożliwiające realizowanie tych interesów. Kto twierdzi inaczej, jest albo łzawym idealistą, albo hipokrytą.* Idąc za propozycją i analizą relacyjnych powiązań dr Justyny Stępień chciałbym pozostać łzawym hipokrytą z nacechowaniem idealistycznym - wierząc w możliwość odrodzenia się trwałych, nieprzemocowych i równych powiązań między bytami. Możliwość pójścia w tym kierunku i ocena rzeczywistości z tego punktu również jest propozycją polityczną. Tytuł rozprawy *Posthuman and Nonhuman Entanglements in Contemporary Art and the Body* mógłby zyskać podtytuł: *Posthuman and Nonhuman Entanglements in Contemporary Art and the Body. New models of political and social*

dr hab. Jakub Wróblewski prof. ASP
Warszawa
2023



Pracownia 3d i Zdarzeń Wirtualnych II
Wydział Sztuki Mediów
ASP w Warszawie

change. Realizację i projekty artystyczne dr Justyna Stępień traktuję jako papierek lakmusowy stanu współczesnego świata ze zwróceniem uwagi na podłoże nowego materializmu i posthumanizmu krytycznego.

Już od wprowadzenia (Introduction, Unfolding Posthuman, Nonhuman and More/Than/Human Entanglements, From the Posthuman and the Nonhuman to the More/Than/Human Turn) badaczka koncentruje się na wystawie *Museum of Non-humanity*¹ zorganizowanej w Helsinkach w 2016 roku przez Terike Haapoję i Laurę Gustafsson. Kuratorska propozycja stała się kanwą analizy zjawisk i temperatur prezentowanych projektów artystycznych opierając się na poruszaniu się po wektorach metodologicznych Karen Barad. Stępień udało się wysledzić nieschematyczny proces w którym artyści i artystki stali_ły się badaczami_kami, naukowcami_czyniami oraz filozofami_kami. Badaczka zdejmuje ciężar obiektowy z realizacji na rzecz ciągłych procesów materialnych relacji między *bardziej/nież/ludzkimi podmiotami*. W kolejnych rozdziałach badaczka analizuje temat rzeźby skupiając się na realizacjach Kate Clark i Patricii Piccinini. oraz realizacji Vilema Flussera, pracowniach artystycznych jako laboratoriach niewykorzystujących naukowe metody oraz narzędzia, dochodząc do zjawiska bioperformance wkraczającego w postantropocentryczne form performatywności. Prace zamyka wspaniały, futurystyczny i oniryczny epilog proponujący modele życia z Ziemią i dla Ziemi w kontekście świadomości etycznej. Na pierwszy plan wysuwają się tak interesujące pojęcia jak: symbioza, cielesność, efektywne mapowanie ciała, pragnienia, uwikłania i przyciągania, wzorce dyfrakcyjne, wielogatunkowe współtworzenie, pozycjonowanie, gatunki, taksydermia-spekulatywna, mutacje, hybrydowość, trans-agencjalny świat, biotechnologia, bioprodukty i biokapitalizm, człowiek postbiologiczny, rekonfiguracje, eksperymenty, kooperatywne, amorficzne jakości, procedury transgraniczne, transgeniczne mikrochimery, bioobecność, anomalne uwikłania, gatunki towarzyszące, porowata granica wymiany, współczesne holobionty, praktyki troski, superorganizmy, praktyka sympozytyczną zorientowana na ewolucję, nieludzkość..

Praca posiada elegancką strukturę, czytelny podział na części (rozwinięcia), oraz interesującą oprawę graficzną.

Konkluzja:

Popieram starania dr Justyny Stępień w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii, oceniając określone osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego - autorską monografię naukową *Posthuman and Nonhuman Entanglements in Contemporary Art and the Body* bardzo wysoko. Moją pozytywną recenzję argumentuję stanem badań przed publikacją monografii dotyczących konceptualizacji splotów ciał ludzkich i nieludzkich, współczesnym i interdyscyplinarnym stanowiskiem wobec poruszanego problemu, nową jakością

dr hab. Jakub Wróblewski prof. ASP
Warszawa
2023



Pracownia 3d i Zdarzeń Wirtualnych II
Wydział Sztuki Medialnej
ASP w Warszawie

¹ <https://www.gustafssonhaapoja.org/upcoming-the-museum-of-the-history-of-non-humanity/>

spojrzenia na rzeczywistość oraz jej reprezentacji (wliczając w to przepracowanie tematu ucieleśnienia, perspektywy dyfrakcyjnej opartej na założeniach fizyki kwantowej, teoretycznej perspektywie wpływającej na kształt i użycie języka) w duchu włączeniowym i niebinarnym, jak również polemikę i zgrabne rozwinięcie badań innych badaczek i badaczy (m.in. Donny Haraway, Gillesa Deleuze'a i Felixa Guattariego, Aby'ego Warburga, Rosi Braidotti, Karen Barad, Stacy Alaimo, Waltera Benjamin, W.J. Thomasa Mitchella). Najistotniejszym czynnikiem wpływającym na innowacyjność pracy jest empatyczne i włączeniowe stanowisko badaczki rzetelnie i nowocześnie rozpatrujące strategie artystyczne odchodzące *od dualistycznych i zakorzenionych w kulturze sposobów konceptualizowania relacyjności ciał na rzecz materialno-dyskursywnej i postantropocentrycznej metody poszerzenia wiedzy w oparciu o logikę relacyjności*². Uważam za kluczowe dołączenie publikacji dr Justyny Stępień do obowiązkowych pozycji bibliograficznych sylabusu prowadzonej przeze mnie dyplomującej Pracowni 3d i Zdarzeń Wirtualnych II - głęboko wierzę w to, że publikacja może być początkiem zmiany patrzenia i odbierania rzeczywistości, wyznaczając nowe, progresywne kierunki, cele i współsprawczości wychodzące poza społeczno-kulturowe fałdy w tak niejednoznacznej i zawitej współczesności.

² autoreferat dr Justyny Stępień



dr Jakub Wróblewski, prof. ASP
21.11.2023

dr hab. Jakub Wróblewski prof. ASP Warszawa 2023


Pracownia 3d i Zdarzeń Wirtualnych II Wydział Sztuki i Mediów ASP w Warszawie